

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG VĂN HÓA CHO SINH VIÊN HIỆN NAY (QUA THỰC TIỄN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC Ở TỈNH THANH HÓA)

★ ThS NGUYỄN THỊ TÂM

Trường Đại học Hồng Đức

● **Tóm tắt:** Trên cơ sở những khái niệm cơ bản về giáo dục lối sống cho thế hệ trẻ, bài viết đánh giá thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay qua việc khảo sát sinh viên trường đại học ở tỉnh Thanh Hóa, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và xây dựng lối sống mới cho sinh viên Việt Nam hiện nay.

● **Từ khóa:** Hồ Chí Minh, giáo dục, lối sống, sinh viên, thực trạng, giải pháp.

1. Quan điểm, chủ trương về giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa cho sinh viên

Lối sống được biểu hiện thông qua các hoạt động sống của con người. Lối sống chứa đựng các giá trị vĩnh cửu và các giá trị phù hợp với những điều kiện lịch sử nhất định. Con người phản ánh qua lối sống phần nào diện mạo văn hóa của thời đại thông qua năng lực trí tuệ, quan hệ ứng xử và khả năng đồng hóa thẩm mỹ hiện thực của mình trong nhiều phương diện khác nhau. Có nhiều cách tiếp cận khác nhau về lối sống. Trong tác phẩm “Hệ tư tưởng Đức”, C.Mác và Ph.Ăngghen cho rằng: “Không nên nghiên cứu phương thức sản xuất ấy đơn thuần theo khía cạnh nó là sự tái sản xuất ra sự thể xác của cá nhân. Mà hơn thế, nó là một phương thức hoạt động nhất định của những cá nhân ấy, một hình thức nhất định của hoạt động sống của họ, một phương thức sinh sống nhất định của họ”⁽¹⁾.

Kế thừa và phát triển quan điểm của Mác - Lênin, theo Hồ Chí Minh lối sống là hình thức biểu hiện của văn hóa - văn hóa đời sống. Mặc dù trong các tác phẩm, bài viết của mình, Hồ Chí Minh không nhắc tới khái niệm về lối sống, song ở một số tác phẩm như: *Đời sống mới*; *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân...* đều thể hiện tinh thần, quan điểm về xây dựng lối sống mới cho nhân dân, đó là lối sống có văn hóa, lối sống XHCN.

Lối sống bao gồm lối sống riêng của từng cá nhân và lối sống chung của từng nhóm người, rộng hơn là toàn xã hội. Lối sống cá nhân là toàn bộ hình thức hoạt động sống của từng cá nhân trong một xã hội nhất định. Đồng thời, là sự phản ánh kết quả nhận thức của cá nhân về các điều kiện kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Vì thế, lối sống cá nhân luôn mang đậm dấu ấn cá nhân và có tính phong phú, đa dạng. Mặt khác,

được hình thành từ một điều kiện kinh tế - xã hội nhất định nên lối sống của các cá nhân lại có những điểm tương đồng, tạo nên lối sống chung của toàn xã hội. Giữa lối sống riêng của từng cá nhân và lối sống chung của toàn xã hội không có sự tách biệt mà trái lại luôn thống nhất, tác động qua lại lẫn nhau, tuân theo những chuẩn mực chung của xã hội, của thời đại.

Hồ Chí Minh không chỉ đưa ra quan điểm về xây dựng lối sống mới cho nhân dân nói chung mà còn chỉ ra cụ thể nội dung, phương pháp xây dựng lối sống cho thanh niên, sinh viên "lối sống mới của thế hệ trẻ được biểu hiện trong lao động, sản xuất, trong sinh hoạt, trong học tập, trong các mối quan hệ..."⁽²⁾. Đó là lối sống có ý chí, có ước mơ, hoài bão, giản dị, trong sạch, trọng tình nghĩa.

Về lối sống sinh viên, lối sống sinh viên của cơ sở giáo dục cao đẳng, đại học, được biểu hiện cụ thể thông qua hoạt động nhận thức của sinh viên, các hoạt động học tập, sinh hoạt văn hóa - chính trị, quan hệ ứng xử và sinh hoạt hàng ngày, trong đó hoạt động học tập là cơ bản nhất.

Nhận thức tầm quan trọng của giáo dục lối sống mới đối với quá trình phát triển nhân cách của thanh niên, sinh viên, Đảng ta luôn chú trọng tăng cường sự lãnh đạo đối với công tác giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ. Chỉ thị số 42 -CT/TW ngày 24-3-2005 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về "Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý luận cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015 - 2020" đã nhấn mạnh mục tiêu của công tác giáo dục đạo đức, lối sống cho thanh niên nhằm xây dựng thế hệ thanh niên sinh viên tốt.

Quán triệt quan điểm của Đảng, các cấp, các ngành, các trường đại học luôn xác định nội dung giáo dục tư tưởng chính trị, đạo đức, lối

sống cho thanh niên, sinh viên là vấn đề trọng tâm trong chiến lược đào tạo con người mới. Sự phối hợp đồng bộ của các cấp, các ngành trong giáo dục đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ đã góp phần hình thành ở sinh viên lối sống văn minh, lịch sự, có khát vọng, có ước mơ, kế thừa các giá trị tốt đẹp trong lối sống truyền thống dân tộc và văn minh nhân loại.

2. Thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay qua khảo sát thực tế các trường đại học ở tỉnh Thanh Hóa

Để có cơ sở đánh giá thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay, tác giả khảo sát thực trạng lối sống của sinh viên ở 03 trường đại học tại tỉnh Thanh Hóa là: Đại học Hồng Đức, Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa, Phân hiệu Đại học Y Hà Nội tại Thanh Hóa.

Qua khảo sát các hoạt động học tập, sinh hoạt, ứng xử, thái độ chính trị của sinh viên và qua kết quả công tác giáo dục, rèn luyện sinh viên của các nhà trường, điều tra xã hội học cho thấy thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay có một số đặc điểm sau:

Về những biểu hiện tích cực

Sinh viên có nhận thức chính trị đúng đắn, có lòng yêu nước và lòng tự hào dân tộc. Qua khảo sát cho thấy, sinh viên nhận thức rõ yêu nước và tự hào dân tộc là một truyền thống quý báu của dân tộc ta. Lòng yêu nước được biểu hiện trong từng giai đoạn với những nội dung cụ thể, phù hợp với tình hình lịch sử. Biểu hiện rõ nhất của lòng yêu nước, yêu CNXH trong sinh viên hiện nay là tin tưởng tuyệt đối vào sự lãnh đạo của Đảng và con đường mà Hồ Chí Minh đã lựa chọn. Sinh viên quan tâm tới tình hình chính trị - kinh tế - xã hội của địa phương và khu vực. Tích cực đấu tranh chống những quan điểm sai trái, đi ngược lại đường lối, chủ trương của Đảng và chính sách, pháp luật Nhà nước. Nhận thức rõ

vai trò của Đảng Cộng sản Việt Nam là đội tiên phong của giai cấp công nhân, đại biểu trung thành cho lợi ích của nhân dân lao động và cả dân tộc. Sinh viên tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và có ước mơ phấn đấu được đứng trong hàng ngũ của Đảng. Đây là nhận thức chính trị rất quan trọng của sinh viên mà các chủ thể giáo dục cần quan tâm bồi dưỡng.

Căn cứ vào tiêu chuẩn xét kết nạp đoàn viên ưu tú vào Đảng, các trường đã tạo mọi điều kiện thuận lợi để sinh viên được phấn đấu, rèn luyện và trưởng thành. Số lượng đảng viên là sinh viên được tăng lên cả về số lượng và chất lượng. Trên cơ sở hướng dẫn về quy trình, thủ tục kết nạp đảng viên của Đảng ủy khối cơ quan tỉnh, các trường đại học đã xây dựng hướng dẫn quy trình, thủ tục kết nạp đảng trong sinh viên. Tỷ lệ sinh viên được đứng trong hàng ngũ của Đảng ngày càng được nâng cao về số lượng và chất lượng. Năm 2021, trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch kết nạp 10 sinh viên vào Đảng trong tổng số 3.800 sinh viên toàn trường; Trường Đại học Hồng Đức kết nạp 35 sinh viên, năm 2022 là 69 sinh viên trong tổng số hơn 10 nghìn sinh viên của trường.

Mục đích, lý tưởng của sinh viên hiện nay là xây dựng một lối sống lành mạnh, rèn luyện

những phẩm chất cần thiết của công dân trong thời đại mới, chuẩn bị hành trang, sẵn sàng hội nhập quốc tế. Vì vậy, sinh viên không chỉ phấn đấu rèn luyện vì tương lai của bản thân mà còn xuất phát từ mong muốn được đóng góp sức mình để xây dựng quê hương đất nước. Sinh viên thể hiện quan điểm của mình trong đấu tranh chống lại quan điểm sai trái, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam XHCN.

Tích cực học tập và rèn luyện theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, nhiều sinh viên đã trở thành những điển hình tiên tiến trong phong trào thế hệ trẻ học tập và làm lời Bác. Tiêu biểu sinh viên Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa tích cực gắn việc tuyên truyền, quảng bá hình ảnh quê hương đất nước qua các bài thuyết trình, hướng dẫn khách tham quan du lịch. Sinh viên ngành y ra sức học tập, rèn luyện y đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh để trở thành những người thầy thuốc của nhân dân, vì nhân dân phục vụ... thể hiện thái độ sống tích cực, có quan điểm lập trường vững vàng, có niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, sống có ước mơ, khát vọng.

Trả lời câu hỏi: Ý kiến của bạn về lối sống của sinh viên hiện nay: 79,3% sinh viên nhận định

Bảng 1: Quan điểm về thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay (đơn vị %)

Quan điểm	Tần suất	
	Có	Không
Có thái độ sống tích cực, ham học hỏi, cầu tiến bộ	79,3	20,7
Mong muốn được cống hiến cho cộng đồng, dân tộc	58,9	41,1
Vô cảm, bàng quan với thực tiễn xung quanh	41,9	58,1
Dung hòa được giá trị tốt đẹp của lối sống dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại	55,1	44,9
Thực dụng, đua đòi, quan niệm "thoáng" trong tình yêu	35,7	64,3
Hưởng thụ, coi trọng tiền bạc, vật chất	46,4	53,6

(Nguồn: tác giả khảo sát)

rằng lối sống của sinh viên hiện nay là lối sống tích cực, ham học hỏi, cầu tiến bộ. 58,9% ý kiến cho rằng đó là lối sống có ước mơ và khát vọng, mong muốn được cống hiến cho cộng đồng. 55,1% lựa chọn lối sống biết dung hòa những giá trị tốt đẹp của dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại.

Năm 2017, hoạt động chống phá Đảng, Nhà nước của các thế lực phản động núp dưới chiêu bài niềm tin tôn giáo với tên gọi Hội đức Thánh chúa trời diễn biến phức tạp ở nhiều tỉnh, thành trong cả nước, khởi phát là ở thành phố Hải Phòng. Đối tượng mà các thế lực phản động hướng tới là sinh viên. Để lôi kéo sinh viên tham gia các hội nhóm này, các hội nhóm tà đạo đã đến các khu dân cư, trường đại học, cao đẳng, ký túc xá sinh viên để tiếp cận sinh viên, đặc biệt là sinh viên có hoàn cảnh éo le, những sinh viên có tâm lý tò mò, mê tín... để lôi kéo đến nghe giảng đạo nhằm kích động sinh viên thực hiện âm mưu chống phá Nhà nước. Tuy nhiên, bằng niềm tin chính trị, lập trường vững vàng, sinh viên đã thẳng thắn bày tỏ quan điểm và hành động của mình trong đấu tranh làm rõ âm mưu, thủ đoạn của thế lực xấu.

Các trường đại học chú trọng tới công tác nghiên cứu khoa học, theo đó kết quả nghiên cứu khoa học trong sinh viên cũng được nâng cao cả về số lượng và chất lượng. Theo số liệu tổng hợp từ Phòng Quản lý khoa học và công nghệ nhà trường, số lượng sinh viên Trường Đại học Hồng Đức tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học ngày càng nhiều. Trong 5 năm 2017 – 2022, đã có 800 đề tài nghiên cứu khoa học do sinh viên thực hiện, trong đó có 19 đề tài đạt giải cấp Bộ (01 giải nhì, 06 giải ba, 09 giải khuyến khích, 03 giải thưởng Vifotec). Sinh viên tích cực tham gia các hoạt động học thuật, nghiên cứu khoa học, các cuộc thi khoa học - kỹ thuật cấp tỉnh, cấp quốc gia. Đây là những minh

chứng cho lối sống tích cực, luôn khát khao, ước mơ chiếm lĩnh đỉnh cao tri thức trong sinh viên.

Trong đời sống hằng ngày, sinh viên thể hiện ứng xử có văn hóa trong các quan hệ xã hội, thân thiện với môi trường thiên nhiên; tích cực tham gia các hoạt động tình nguyện, chung sức vì cộng đồng do Đoàn thanh niên nhà trường và Tỉnh Đoàn Thanh Hóa tổ chức. Sinh viên đã thể hiện tình yêu thương giữa con người với con người bằng sự quan tâm, sống có trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội, chung tay giúp đỡ những người có hoàn cảnh khó khăn bằng những việc làm cụ thể, thiết thực như: ủng hộ đồng bào miền Trung bị lũ lụt, quyên góp quần áo ủng hộ trẻ em nghèo miền núi... 90% sinh viên được khảo sát đồng tình với quan điểm: lối sống của sinh viên hiện nay là sống có tình nghĩa; 89,8% lựa chọn: tôn trọng, lễ phép với những người xung quanh.

Tuy nhiên bên cạnh đó, một thực tế đang tồn tại trong sinh viên hiện nay là những biểu hiện tiêu cực, lệch chuẩn về đạo đức và lối sống. Một bộ phận sinh viên lập trường tư tưởng, chính trị chưa kiên định, nhận thức về con đường đi lên CNXH còn hạn chế, có tâm lý lười học, ngại học lý luận chính trị. Đây là điểm mà các thế lực thù địch dễ lợi dụng để lôi kéo, dụ dỗ tham gia vào các hội nhóm tôn giáo, tà đạo gây mất an ninh trật tự, mất ổn định xã hội. Sinh viên còn bị kích động dẫn tới các hành động sử dụng mạng xã hội, zalo, facebook thực hiện những hành vi vi phạm pháp luật như: đưa các thông tin không đúng sự thật lên mạng xã hội, gây ảnh hưởng tới an ninh trật tự xã hội.

Một số sinh viên chưa tích cực trong học tập, chưa thể hiện khát vọng, quyết tâm chiếm lĩnh đỉnh cao của tri thức. Tỷ lệ sinh viên vi phạm kỷ luật học đường buộc thôi học có biểu hiện gia tăng. Tại Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và

Du lịch năm học 2021 - 2022, có 150 sinh viên bị kỷ luật buộc thôi học trên tổng số 3.864 sinh viên toàn trường.

Lối sống của sinh viên cũng đang có biểu hiện của sự “lệch chuẩn”, học đòi theo phong cách của các “thần tượng”. Trong quan niệm về tình bạn, tình yêu ở sinh viên cũng có nhiều khác nhau. 64,3% sinh viên được khảo sát cho rằng, sinh viên hiện nay có quan niệm thoáng trong tình yêu, thực dụng, đua đòi. 53,6% cho rằng, lối sống của sinh viên có biểu hiện coi trọng đồng tiền, coi trọng giá trị vật chất.

Trong giới trẻ đã và đang xuất hiện những quan niệm về cuộc sống, tình bạn, tình yêu theo xu hướng “hiện đại”, “Tây hóa” không phù hợp với thuần phong mỹ tục của dân tộc. Tâm lý thực dụng len lỏi và tác động vào đời sống của sinh viên, dẫn tới quan niệm lệch lạc, thực dụng của sinh viên về tình bạn, tình yêu, tình thầy trò; có suy nghĩ trong quan hệ giữa mọi người xung quanh đều do đồng tiền chi phối. Với quan niệm “thoáng” về tình yêu, đã xuất hiện những cuộc tình vội vã, chóng vánh, tình trạng “sống thử” đang có biểu hiện khá phổ biến hiện nay. Với câu hỏi: Quan điểm của bạn về tình trạng “sống thử” trước hôn nhân? 32,4% sinh viên được khảo sát chọn ý kiến có thể chấp nhận được; 19% ủng hộ hoàn toàn; 21,9% không quan tâm.

Quan niệm “thoáng” trong tình yêu, sự hời hợt trong tình cảm bạn bè đã dẫn tới những diễn biến tâm lý rất đáng lo ngại trong giới trẻ hiện nay. Những hành vi vi phạm đạo đức, lối sống đang trở lên đáng báo động trong xã hội. Mối quan hệ tình bạn, tình yêu thiếu lành mạnh tác động tiêu cực đến đạo đức, lối sống, sức khỏe và tương lai của sinh viên.

Bên cạnh những sinh viên có nhận thức đúng về vai trò của xây dựng lối sống mới, từ đó xác định động cơ, mục đích sống đúng đắn thì một

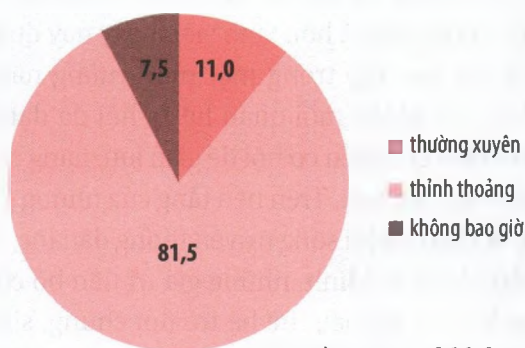
bộ phận sinh viên vẫn còn mơ hồ, chạy theo lối sống thực dụng; chưa xác định được lý tưởng sống cho mình, không có ước mơ, khát vọng vươn lên trong cuộc sống.

Trong sinh viên đã và đang xuất hiện những quan niệm, những sự lựa chọn giá trị đáng lo ngại, thậm chí là sai lệch. Qua khảo sát cho thấy, biểu hiện của sự lựa chọn: giá trị vật chất lấn át giá trị tinh thần; giá trị ngoại sinh lấn át giá trị nội sinh; giá trị kinh tế lấn át giá trị đạo đức và thẩm mỹ; giá trị hiện đại lấn át giá trị truyền thống. Một bộ phận sinh viên mất phương hướng, bế tắc trong việc lựa chọn các giá trị và mục đích sống.

Nhiều sinh viên bày tỏ quan điểm họ gặp nhiều áp lực trong cuộc sống, đó là áp lực trong học hành, thi cử, áp lực vì phải đáp ứng yêu cầu của gia đình. Thậm chí, có những sinh viên đã bế tắc đến mức đã có lúc nảy sinh lựa chọn cái chết để giải thoát cho mình. Khi được hỏi: Bạn có cảm thấy mất phương hướng và niềm tin trong cuộc sống không? 11% chọn phương án thường xuyên; 81,5% chọn thỉnh thoảng.

Sinh viên bày tỏ có tình trạng mất phương hướng, niềm tin trong cuộc sống trong các trường hợp: thiếu tiền tiêu (54,8%), kết quả học tập kém (58,5%), mâu thuẫn về quan điểm sống

Biểu đồ 1: Mức độ chán nản, bi quan và mất phương hướng trong cuộc sống

Nguồn: Tác giả khảo sát

với bố mẹ... Các biểu hiện này tuy chưa phổ biến trong sinh viên, nhưng dễ gây ra những hậu quả nghiêm trọng đối với sinh viên và thực sự là những cảnh báo về sự khủng hoảng giá trị và niềm tin vào giá trị sống tốt đẹp trong một bộ phận sinh viên hiện nay, đòi hỏi phải có biện pháp định hướng, giáo dục phù hợp.

Thực trạng về lối sống của sinh viên hiện nay có những tích cực xen lẫn tiêu cực, hạn chế. Song, nhìn nhận một cách khách quan, lối sống của sinh viên Việt Nam hiện nay là lối sống đẹp, có khát vọng được cống hiến, có ước mơ, hoài bão, trọng tình nghĩa, bao dung, nhân ái. Có được kết quả đó là do có sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, các tổ chức chính trị - xã hội, đặc biệt là sự quan tâm của gia đình và nhà trường. Qua đó, sinh viên được tạo mọi điều kiện thuận lợi nhất trong học tập và đời sống, có điều kiện được tham gia các hoạt động văn hóa lành mạnh, các sân chơi bổ ích, được cống hiến sức mình cho cộng đồng xã hội. Từ đó, rèn luyện cho sinh viên phẩm chất và năng lực của người công dân thời kỳ đổi mới.

Từ tìm hiểu thực trạng lối sống của sinh viên, cho thấy một số nguyên nhân của biểu hiện tiêu cực trong lối sống của sinh viên là:

Thứ nhất, sự tác động của hội nhập quốc tế và kinh tế thị trường

Hội nhập quốc tế đã đem lại nhiều cơ hội trong giáo dục thế hệ trẻ nước ta hiện nay. Kinh tế thị trường đã tạo ra sự chuyển biến rõ rệt trong đời sống xã hội. Sinh viên ngày nay được sống và học tập trong một môi trường năng động, với nhiều mối quan hệ xã hội đa dạng. Sinh viên có nhiều cơ hội để giao lưu, nâng cao trình độ hiểu biết. Trên nền tảng của những giá trị tốt đẹp của lối sống truyền thống dân tộc, tư tưởng Hồ Chí Minh, những giá trị tiến bộ của văn hóa nhân loại, thế hệ trẻ nói chung, sinh viên các trường đại học ở Thanh Hóa nói riêng

đã nhận được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước và toàn xã hội, được giáo dục đạo đức, trí tuệ, định hình nhân cách, hình thành lối sống đẹp, có chí tiến thủ, nhân ái, vị tha, bao dung, sống vì mình và vì mọi người.

Tuy nhiên, hội nhập quốc tế và kinh tế thị trường đã tác động nhiều chiều tới đời sống văn hóa xã hội Việt Nam, tới các tầng lớp nhân dân, đặc biệt là thế hệ trẻ, thanh niên, sinh viên. Trong quá trình hội nhập của đất nước, các loại văn hóa, lối sống nước ngoài du nhập vào Việt Nam không giới hạn, không sàng lọc thông qua rất nhiều loại hình phong phú và hấp dẫn như internet, phim ảnh, sách báo, thời trang... khiến cho giới trẻ dễ bị lôi cuốn vào vòng xoáy của lối sống thực dụng, cá nhân, lối sống bạo lực... Sinh viên cũng dễ có tâm lý ngộ nhận về khả năng của bản thân. Sự tha hóa về đạo đức trong xã hội ngày càng gia tăng, thậm chí xảy ra ngay trong chính những ngành nghề được xã hội tôn trọng như nghề giáo, nghề y làm giới trẻ mất niềm tin vào cuộc sống, mâu thuẫn với chính mình.

Thứ hai, ảnh hưởng của thông tin, truyền thông và nghệ thuật đến lối sống của sinh viên và giáo dục lối sống cho sinh viên

Truyền thông và nghệ thuật tác động đến nhận thức của công chúng, từ nhận thức sẽ tác động đến hành động và ứng xử của công chúng. Khi mà một ứng xử của công chúng được lặp đi lặp lại sẽ thành nếp quen, tập quán, dần trở thành những chuẩn mực trong cộng đồng. Chính vì vậy, việc xây dựng lối sống mới cho sinh viên qua các phương tiện thông tin đại chúng là một điều vô cùng quan trọng. Nhiều bộ phim, tác phẩm văn học xuất hiện đã gây hiệu ứng xã hội rất tốt và cảm xúc mạnh mẽ cho toàn xã hội nhất là giới trẻ về lý tưởng sống đúng đắn, mong muốn được cống hiến cho Tổ quốc, dân tộc như: nhật ký "Mãi mãi tuổi hai mươi" của liệt sỹ Nguyễn Văn Thạc

(ra mắt tháng 4-2005) và “Nhật ký Đặng Thùy Trâm” (tháng 7-2007). Trong điều kiện hiện nay, những tác phẩm này vẫn luôn có ý nghĩa sâu sắc trong giáo dục thế hệ trẻ về truyền thống yêu nước, lý tưởng cách mạng, trách nhiệm với xã hội.

Tuy nhiên, các phương tiện truyền thông và nghệ thuật cũng có những tác động tiêu cực đến lối sống của sinh viên. Tác động tiêu cực lớn nhất đó là dẫn dắt giới trẻ vào thế giới ảo với trò chơi trực tuyến (game online) hoặc video, tiểu thuyết hoặc các trang mạng không lành mạnh làm cho sinh viên giảm hoặc hoàn toàn mất đi những tương tác xã hội hiện thực. Đây chính là căn nguyên dẫn tới sự tha hóa về đạo đức, lối sống, những hành vi mất nhân tính, vô cảm.

Thứ ba, sự phối hợp thiếu đồng bộ, chưa hiệu quả giữa các chủ thể trong giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên

Trên thực tế, sự phối hợp giữa các khoa, phòng, ban ở các trường đại học trong giáo dục lối sống cho sinh viên trong một số thời điểm, một số chương trình chưa thực sự chặt chẽ. Chưa có sự quan tâm và đầu tư đúng mức của các chủ thể giáo dục là gia đình, nhà trường và xã hội trên các phương diện: nhận thức, nội dung và biện pháp giáo dục lối sống cho sinh viên. Việc giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống cho sinh viên ở trường đại học hiện nay gần như đang bị bỏ ngỏ cả từ phía nhà trường, gia đình và xã hội.

Thứ tư, do năng lực tự giáo dục, tự định hướng ở nhiều sinh viên còn hạn chế

Do tác động đa chiều của hội nhập quốc tế và kinh tế thị trường, diễn biến tư tưởng, đạo đức, lối sống của sinh viên có nhiều biểu hiện khác thường theo nhiều hướng rất phức tạp, khó lường. Tâm lý đề cao sự tự do cá nhân, sống chỉ vì mình, né tránh, đã làm cho sinh viên ít quan tâm nhau, lựa chọn cách sống không đụng chạm tới ai. Trước những diễn biến phức tạp của đời

sống xã hội một bộ phận sinh viên không có khả năng tự giáo dục hoặc không muốn tiếp nhận sự giáo dục từ phía gia đình, nhà trường và xã hội. Đây là một cản trở trong quá trình giáo dục lối sống cho sinh viên mà các nhà giáo dục cần quan tâm để có biện pháp giáo dục phù hợp, hiệu quả.

3. Một số giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục lối sống văn hóa cho sinh viên hiện nay

Thứ nhất, nâng cao nhận về tầm quan trọng của giáo dục lối sống cho sinh viên trong bối cảnh tình hình mới của địa phương, trong nước và quốc tế

Giáo dục đạo đức, lối sống cho thanh niên là trách nhiệm của toàn xã hội. Những quan điểm chỉ đạo của Đảng về tăng cường giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống cho sinh viên có tác động rất lớn trong việc nâng cao nhận thức trong toàn xã hội về việc tăng cường quan tâm, tạo môi trường thuận lợi trong giáo dục lối sống cho sinh viên.

Tăng cường tuyên truyền, nâng cao nhận thức về trách nhiệm, tầm quan trọng của giáo dục lối sống mới đối với sự hoàn thiện nhân cách của sinh viên trong nhà trường và toàn xã hội.

Thứ hai, đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng môi trường văn hóa học đường trong sạch, lành mạnh, thân thiện, học sinh tích cực

Văn hóa học đường là toàn bộ hệ thống các giá trị về khoa học, về đạo đức, về lối sống, về thẩm mỹ, về nhân cách, quan hệ ứng xử, về tình bạn, về tình yêu,... của thầy cô giáo và sinh viên. Văn hóa học đường lành mạnh sẽ tạo điều kiện cho các giá trị đạo đức, lối sống cao đẹp được tôn vinh.

Để thực hiện tốt được giải pháp này, các trường đại học cần thực hiện đồng bộ nhiều biện pháp. Trong đó, cần xây dựng và ban hành rộng rãi bộ tiêu chí về văn hóa học đường. Bộ tiêu chí cần hướng tới giáo dục cho cán bộ, giảng viên, sinh viên lối sống văn hóa lành

manh, nhấn mạnh những yêu cầu về văn hóa ứng xử giữa sinh viên với nhà trường, với thầy cô, với bạn bè cũng như trang phục, đi đứng, nói năng... trong môi trường học đường. Nêu gương lối sống đẹp trong giảng viên và sinh viên nhà trường. Phát động các phong trào thi đua trong thầy cô giáo để mỗi thầy cô là một tấm gương sáng về đạo đức, trí tuệ.

Thứ ba, đề cao vai trò tự giáo dục, tự rèn luyện của sinh viên trong xây dựng lối sống

Lối sống là sản phẩm khách quan và chủ quan của giáo dục và tự giáo dục. Vai trò của hoàn cảnh tự nhiên và môi trường xã hội là rất quan trọng, có tính quy định cơ bản và lâu dài trong giáo dục lối sống cho sinh viên nhưng vai trò của nhân tố chủ quan, tự nhận thức, tự giáo dục, tự rèn luyện của mỗi sinh viên có ý nghĩa quyết định tới quá trình giáo dục. Do vậy, trong giáo dục, chủ thể giáo dục phải biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục của sinh viên. Tự giáo dục, tự rèn luyện là quá trình mà ở đó sinh viên tự hoàn thiện, tự thích nghi với môi trường và điều kiện sống để xây dựng cho mình một lối sống mới phù hợp với những chuẩn mực đạo đức của xã hội.

Giao nhiệm vụ phù hợp với sở trường, đặc điểm tâm, sinh lý của sinh viên, tạo điều kiện tốt để sinh viên được rèn luyện về đạo đức và lối sống. Từ đó, mỗi sinh viên biết tự giác rèn luyện, biết vượt qua những cám dỗ và tiêu cực của xã hội, những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, ích kỷ, thực dụng để hình thành cho mình lối sống đẹp.

Thứ tư, tăng cường kiểm tra, giám sát quá trình giáo dục lối sống cho sinh viên, gắn giáo dục lối sống với việc thực thi các quy phạm pháp luật

Trong giáo dục lối sống, việc gắn giáo dục lối sống với thực thi pháp luật là vấn đề vô cùng quan trọng. Quá trình xử lý nghiêm minh những vi phạm về đạo đức lối sống sẽ có tác

dụng răn đe trong sinh viên, giúp sinh viên nhận thức và phân biệt được cái đúng, cái tốt để tự điều chỉnh các hành vi của mình theo hướng tích cực.

Nhà trường cần phối hợp với các tổ chức chính trị - xã hội trong việc giáo dục pháp luật, ngăn chặn các hành vi vi phạm pháp luật, đạo đức, lối sống trong sinh viên. Kịp thời phát hiện, xử lý nghiêm những sinh viên có hành vi vi phạm pháp luật, đạo đức, lối sống. Tuyên truyền gắn với các chế tài xử phạt nghiêm minh theo đúng quy định của pháp luật sẽ ngăn chặn được các hành vi vô ý thức, bất chấp luân thường, đạo lý, tha hóa về lối sống □

Ngày nhận: 13-10-2022; Ngày bình duyệt: 24-11-2022; Ngày duyệt đăng: 25-11-2022.

(1) C.Mác - Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, t.3, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tr.30.

(2) Nguyễn Thị Kim Dung, Trần Thị Thuần: *Giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa, lý tưởng cách mạng cho thế hệ trẻ hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh*, Nxb Lao động - Xã hội, Hà Nội, 2015, tr.83.

Tài liệu tham khảo

(1) Hiền Bùi: *Từ điển Giáo dục học*, Nxb Từ điển Bách khoa, 2001.

(2) ĐCSVN: *Văn kiện Hội nghị lần thứ hai Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa IX*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001.

(3) Lương Gia Ban và Nguyễn Thế Kiệt (đồng chủ biên): *Phát huy giá trị đạo đức truyền thống trong xây dựng lối sống mới cho sinh viên Việt Nam hiện nay*, Nxb Lao động, Hà Nội, 2017.

(4) Bộ Chính trị: *Nghị quyết Hội nghị Trung ương 5 khóa VIII ngày 16-7-1998 về "Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc"*.